

SEDAM DOLINA

BAHÁ'U'LLÁH

2003

Prevod: Nera Nazečić

Redaktori prevoda: Minka Salkanović i Vaska
Sotirov-Đukić

Copyright: Baha'i Zajednica Sarajevo

Originalna Verzija: The Seven Valleys By
Bahá'u'lláh , Translated by 'Ali-Kuli Khan,
Oneworld Publications Ltd 1992

<http://www.bahai.ba>

<http://www.bahai.org>

Reyhani Druck - Njemačka

Bahá'u'lláh

SEDAM DOLINA

Prevela: Nera Nazečić

Bahá'i Zajednica Sarajevo

2003

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka
Bosne i Hercegovine, Sarajevo

298.8

BAHÁ'U'LLÁH

Sedam dolina / Bahá'u'lláh ; [prijevod Nera
Nazečić] . – Sarajevo : Baha'i zajednica, 2003. –
47 str. ; 20 cm

Prijevod djela: The seven valleys. – Bilješke /
Michael W. Sours: str. 32-47

COBISS/BH-ID 11848454

U IME BOGA,
MILOSTIVOG, SAMILOSNOG

Hvaljen neka je Bog koji je učinio da postojanje iskorači iz praznine; koji je urezao na čovjekovoj ploči tajne prapostojanja¹; i naučio ga misterijama božanske riječi, stvarima što prije nije znao; koji ga je učinio Knjigom Svjetlosti za one koji su vjerovali i koji su se Njemu predali ; koji je prouzročio da čovjek svjedoči stvaranju svih stvari (Kullu Shay²) u ovom crnom i pogubnom dobu, i da govori, sa vrha vječnosti, čudesnim glasom u Savršenom Hramu³: na kraju, svaki čovjek može posvjedočiti, u sebi, po sebi, o položaju Objave svog Gospodara, da uistinu nema Boga osim Njega, i da svaki čovjek može steći svoj put do vrhunca stvarnosti, sve dok niko ne bude namjeravao ništa drugo osim da, u svemu tome, vidi Boga. Hvalim i slavim prvo more koje se izlilo iz okeana Božanske Biti, i prvu zoru koja je svanula sa Jedinstvenoga Horizonta, i prvo sunce koje se podiglo sa Neba Vječnosti, i prvu vatru zapaljenu Svjetiljkom Prapostojanja u lampi Jednoga: Onaj koji bijaše Ahmad⁴ u kraljevstvu uzvišenih, i Muhamed među gomilom bliskih, i Mahmúd u carstvu čestitih. "... a kako Ga god budete zvali, Njegova su imena najljepša"⁵ u srcima onih koji znaju. Neka nad Njegovim domom i pratiocima bude obilan, trajan i vječni mir!⁶

I dalje, Mi smo čuli pjesmu, što ju je slavuj spoznao pjevao na granama drveća vašeg postojanja, i saznali smo šta je golub sigurnosti uzviknuo na grani od sjenice vašega srca. Uistinu,

učini mi se da udahnuh čiste mirise odjeće vaše ljubavi, i da dospjeh u vaše prisustvo izučavajući vaše pismo. I otkad zapazih vaše spominjanje umiranja u Bogu, i življenja kroz Njega, i vašu ljubav za Božije miljenike i objavu Njegovih imena i trenutke svanuća Njegovih osobina - dakle, objavljujem svete i blistave znakove slave, kako bi vas oni privukli u dvor svetosti, blizine i ljepote, i doveli vas u stanje u kojem ne biste vidjeli ništa sem Lica svog Voljenoga, Poštovanoga, i odakle biste promatrali sva stvorena bića, jedino kao dan u kojem neće imati spomena.

O ovome je pjevao slavuj Jedinственoga u vrtu Ghawthíyyih⁷. Rekao je: "Na ploči tvojega srca pojavíće se ispisana tajna 'Boj se Boga i Bog će ti udahnuti spoznaju'⁸, i ptica tvoje duše sjetíće se svetih svetišta prapostojanja i vinut će se na krilima čežnje u nebo "pa onda idi stazama Gospodara svoga, poslušno!", i sakupljat će plodove zajedništva u vrtovima gdje "hrani se svakovrsnim plodovima."⁹

Života Mi, o, prijatelju, kada bi okusio ovo voće, iz zelenog vrta ovih cvjetova koji rastu u zemljama spoznaje, pored istočnjačkih svjetala Suštine, u ogledalima imena i pridjeva, - čežnja bi otela uzde strpljenja i istrгла ih iz vaših ruku, uzdrmla bi vam dušu sa bljeskom svjetlosti, i odvucla bi vas od zemaljske domovine do iskonskog, nebeskog boravišta u Središtu Stvarnosti, i uzdigla vas do visina gdje bi ste letjeli vazduhom kao što hodate na zemlji, i, pomjerala preko vode, kao što trčíte zemljom. Zato, neka Me obraduje, i vas, i onoga koji se uspinje na nebo spoznaje, i onoga číje je srce ovim osvježeno, da vjetar osvjedochenja duva

preko vrta njegovog postojanja, iz Sheba-e od Svemilosrdnoga.

Mir onome koji slijedi Pravi Put!

I dalje: rečeno je da ima sedam etapa koje obilježavaju putnikovo putovanje od boravišta u prašini do nebeske domovine¹⁰. Neki ih nazivaju Sedam dolina, a drugi, Sedam gradova. I kažu, da dok putnik ne napusti 'svoje ja' i ne prođe sve ove etape, nikada neće dosegnuti okean bliskosti i jedinstva, niti će piti neusporedivo vino. Prva od etapa je

DOLINA TRAGANJA

Strpljenje je konj, koji nas nosi kroz ovu dolinu; putnik bez strpljenja niti će gdje dospjeti niti će dosegnuti cilj. On nikad ne bi smio biti potišten; čak i ako teži stotinama hiljada godina da ugleda ljepotu Prijatelja, i ne uspije, ne bi smio da posustane. Za one koji traže Ka'bu¹¹ "za Nas" veselite se vijestima: "Mi ćemo ih, putevima koji vode nama, uputiti"¹². U svojoj potrazi, oni su se junački opasali služenjem i tragali su, u svakom trenutku putovanja, od ravni nemarnosti ka carstvu postojanja. Nema stega koje će ih sputati niti savjeta koji će ih odvratiti.

Oboveza ovih slugu je da očiste srce - koje je izvor božanskog blaga - od svih znakova, i da okrenu leđa oponašanjsima, koja slijede tragove njihovih predaka, i da zatvore vrata prijateljstvu i neprijateljstvu svim ljudima svijeta¹³.

Na ovom putovanju, tragač doseže položaj sa kojeg vidi sva stvorena bića kako zbunjeno lutaju

u potrazi za Prijateljem. Koliko mnogo će Jakoba vidjeti, u potrazi za svojim Josipom; posmatrat će mnoge ljubavnike, kako žure da nađu Voljenoga; svjedočit će kako čitav svijet žudno traga za Željenim. U svakom trenutku on će pronalaziti važne stvari, svakim časom postajat će svjestan tajne; jer je srce odvojio od oba svijeta i krenuo ka Ka'bi Voljenoga. Na svakom koraku ga sustiže pomoć iz Nevidljivoga Svijeta i žar njegove potrage raste.

Potruga se mora suditi prema mjerilima Majnún-a Ljubavi¹⁴. Kažu da su jednog dana zatekli Majnún-a kako obliven suzama prosijava prašinu. Kad ga upitaše: "Šta to radiš?", on odgovori: "Tražim Laylí". Potom oni zavikaše: "Kuku tebi! Laylí je čisti duh, a ti je po prašini tražiš!" Majnún odgovori: "Ja je tražim svugdje, s nadom da ću je negdje naći".

Mada je mudrome sramotno Gospodara nad Gospodarima u prašini tražiti, ipak ono nagovještava snažno oduševljenje u traganju. "Ko god sa žarom nešto traži, naći će"¹⁵.

Pravi tragač ne traži ništa izuzev predmeta svoje potrage, a ljubavnik ne gaji nijednu želju sem ujedinjenja sa svojom voljenom. Nijedan tragač neće dosegnuti svoj cilj dok sve ne žrtvuje. To znači, da što god je vidio, i čuo, i razumio, sve mora zanemariti ukoliko želi da uđe u carstvo duha, koje je Božji Grad¹⁶. Neophodan je rad, ako Ga tražimo; neophodan je žar, ako želimo probati medovinu ponovnog ujedinjenja sa Njim, a ako okusimo gutljaj iz ovog pehara, mi ćemo odbaciti sav svijet.

Na ovom putovanju putnik boravi u svakoj zemlji i nastanjuje se u svakom kraju. U svakom licu, on

traži ljepotu Prijatelja, u svakoj zemlji on traga za Voljenim. Pridružuje se svima, i gradi prijateljstvo sa svakom dušom, sa nadom da će u nekome umu otkriti tajnu Prijatelja, ili da će u nečijem licu nazreti ljepotu Voljenoga.

Ako bi, uz Božiju pomoć, na ovom putovanju ušao u trag neuhvatljivoga Prijatelja, i udahnuo miris dugo izgubljenog Josipa uz pomoć nebeskog glasnika¹⁷, smjesta bi zakoračio u

DOLINU LJUBAVI

gdje bi bio rastopljen u ljubavnom žaru. Nad ovim se gradom podiglo nebo ushita, i obasjava ga sjaj sveobuhvatnog sunca čežnje a vatra ljubavi je zapaljena; i kad se rasplamsa ljubavna vatra, ona će do pepela spaliti žetvu razuma.

Sada je putnik nesvjestan sebe, i onoga što ga okružuje. On ne vidi niti neznanje niti znanje, niti sumnju niti sigurnost; ne raspoznaje zoru vodstva od tame zablude. Bježi i od nevjerovanja i od vjere, a smrtonosni otrov mu je melem. Zbog čega je ‘Attár¹⁸ rekao:

Za nevjernike – zabluda, za odane - vjera;
Za srce ‘Attár-evo - atom Tvoje boli.

Konj u ovoj dolini je bol, i ako u njoj nema boli, putovanje neće nikad završiti. Na ovoj etapi, ljubavnik nema druge misli do Voljenoga, i zaštitu traži samo od Prijatelja. U svakom trenutku, on nudi stotine života na putu ka Voljenome, svakim korakom, on baca hiljade glava pred noge Ljubljenoga.

O, Moj Brate! Dok ne uđeš u Egipat ljubavi, nećeš nikada doći Josipa, Prijatelja ljepote, i sve dok, poput Jakoba, ne odrekneš se svojih površnih očiju, nećeš progledati okom unutarnjeg bića, i sve dok ne izgoriš vatrom ljubavi, nećeš nikada moći drugovati sa Željenim Ljubavnikom¹⁹.

Ljubavnik se ničeg ne boji, zlo mu se ne može približiti. Vidjet ćeš ga hladnog u vatri i suhog u moru.

Ljubavnik je onaj koji je hladan u vatri
 pakla;
 Znalac je onaj koji je suh u moru²⁰.

Ljubav ne prihvata postojanje i ne zahtijeva život. Ona vidi život u smrti, a u poniženju nazire pobjedu. Da bi zaslužio ludilo ljubavi, čovjek mora obilovati prisebnošću, da bi zavrijedio spajanje sa Prijateljem, mora biti pun duha. Blagoslovljen je vrat koji se uhvatio u Njegovu omču, sretna li je glava koja padne u prašinu na putu Njegove ljubavi. Zbog toga, prijatelju, odreci se sebe kako bi našao Neuporedivoga, prođi mimo ove smrtno zemlje da bi se nastanio u nebeskom gnijezdu. Budi ponizan, ako kaniš zapaliti vatru postojanja i biti spreman za stazu ljubavi.

Ljubav ne osvaja živuću dušu,
 Soko ne vrebava mrtvog miša.²⁰

Ljubav zapali svijet pri svakome okretaju, i opustoši svaku zemlju kojom pronese svoju zastavu. Postojanje ne postoji u tom kraljevstvu; mudri ne vladaju njenim carstvom. Čudovište ljubavi proždire razum i uništava gospodara

SEDAM DOLINA

znanja. Mada pije iz sedam mora, žeđ njegova srca je neutoljiva, pa pita: “Ima li još?”²¹ On izbjegava i povlači se od cijelog svijeta.

Ljubav je stranac i zemlji i nebesima;
Unutar nje su sedamdeset dva ludila²².

Bezbrojne žrtve ona okiva svojim lancima, a strijelom svojom ranjava mnoge mudrace. Znaj da je svo crvenilo svijeta nastalo od njenog bijesa, te da je svo blijedilo ljudskih lica od njenog otrova. Ona ne nudi lijeka osim smrti, ne hoda nikuda sem po dolini sjenki; iako je slađi od meda otrov sa usana ljubavnika, a njeno razaranje je u očima tragača milije od stotinu hiljada života.

Zato se velovi 'satanskoga ja' moraju spaliti u vatri ljubavi, da bi se duh mogao očistiti i isprazniti, i da bi dosegnuo spoznaju o položaju Gospodara Svjetova.

Zapali vatru ljubavi i spali sve stvari,
Onda zakorači u zemlju ljubavnika²³.

I ako, uz dozvolu Stvoritelja, ljubavnik pobjegne iz kandži orla ljubavi, zakoračiće u

DOLINU ZNANJA

gdje će iz sumnje doći u sigurnost, i okrenuti se od tame zablude prema svjetlu koje vodi ka strahu od Boga. Njegove unutarnje oči otvorit će se i u privatnosti razgovarat će sa svojim Voljenim; otvoriće širom kapiju istine i pobožnosti a zalupiće vrata jalovim maštarijama. On je, u ovom položaju, zadovoljan Božjom odredbom, i rat vidi

kao mir, i u smrti pronalazi tajne vječnoga života. Sa unutrašnjim i vanjskim očima svjedoči o tajnama uskrsnuća u carstvima stvorenoga i ljudskih duša, i sa čistim srcem shvata božansku mudrost u beskonačnosti Božjih Objava. U okeanu on pronalazi kap, a u kapi otkriva tajne mora.

Razbij srce atoma, i gle!
Unutar njega otkrićeš sunce.²⁴

Putnik u ovoj Dolini vidi u oblicima Istinitoga, samo čistog providjenja i u svakim času govori: "Ti u onome što Milostivi stvara, ne vidiš nikakva nesklada, pa ponovo pogledaj vidiš li ikakav nedostatak, zatim ponovno više puta pogledaj, pogled će ti se vratiti umoran i klonuo?"²⁵ On u nepravdi vidi pravdu, a u pravdi, milost. U neznanju otkriva mnogo skrivenog znanja a u znanju bezbroj očiglednih mudrosti. On lomi okove tijela i strasti, i druži se sa ljudima iz carstva besmrtnosti. Penje se ljestvama unutrašnje istine i žuri ka nebu unutarnjeg značenja. On plovi u arci gdje piše "Mi ćemo im pružati dokaze naše u prostranstvima svemirskim, a i u njima samima"²⁶, i putuje morima "dok mu ne postane jasno da je (ova Knjiga) istina."²⁶

Ako ga zadesi nepravda biće strpljiv, ako naide na gnjev pokazaće ljubav.

Bio jednom jedan ljubavnik koji je uzdisao zbog dugih godina odvojenosti od svoje drage, te onemoća od vatre udaljenosti. Pod vladavinom ljubavi, njegovo srce je bilo ispražnjeno strpljenjem a tijelo izmoreno duhom; život bez nje smatrao je obmanom a vrijeme ga je razaralo. Koliko mnogo dana on nije imao mira čeznući za

njom, koliko mnogo noći ga je bol za njom držala budnim; njegovo tijelo se je iscrpilo, njegovo ranjeno srce ga je preobratiло u vapaje tuge. On je davao hiljade života za samo jedan gutljaj iz pehara njenog prisustva, ali uzalud. Doktori nisu znali lijek za njega, i prijatelji su izbjegavali njegovo društvo; čak ni vidari nisu imali melema za bolesnog od ljubavi, sve dok ga milost voljene ne spasi.

Napokon, drvo njegove čežnje urodilo je plodom očaja, a vatra njegove nade pala je u pepeo. Jedne noći, više nije mogao izdržati, te je izašao iz kuće i uputio se ka bazaru. Odjednom, stražar krenu za njim. On se dade u bijeg a stražar ga je pratio, malo zatim se i drugi stražari udružiše i zagradiše sve prolaze umornome. Jadnik je iz sveg srca zaplakao, i trčao je tamo i vamo sebi u njedra jecajući: “Mora da je ovaj stražar ’Izrá’íl,²⁷ moj anđeo smrti, dok me ovako brzo prati ili je neki razbojnik koji mi želi nauditi”. Noge su ga nosile svom snagom, čovjeka raskrvavljenoga strijelom ljubavi, a srce mu je bilo očajno. Kad je došao do zida vrta i teškom se mukom uz njega popeo, jer je zid bio visok, svoj život je zanemario i sa zida se bacio u vrt.

A tamo je ugledao svoju voljenu sa lampom u ruci, kako traži izgubljeni prsten. Kad je ljubavnik predanoga srca ugledao svoju prelijepu dragu, on je udahnuo duboko, i podigao svoje ruke u molitvi, plačujući: “O, Bože! Slavljén neka je stražar; daruj mu bogatstvo i dug život. Jer stražar bijaše Gabriel, koji je vodio ovoga siromaha ili bijaše Isráfíl, koji mu je udahnu ponovni život!”

Zaista, njegove riječi su bile istinite, jer on spoznade skrivenu pravednost u ovom, naizgled,

okrutnom stražarevom nastupu i shvati koliko se mnogo skrivene milosti nalazi iza vela. U gnjevu, stražar je poveo žednog, iz pustinje ljubavi, do mora njegove voljene, i obasjao je tamnu noć “odsustva” svjetlom ponovnog ujedinjenja. On je vodio udaljenoga u vrt blizine, i uputio je bolesno srce do vidara duše.

Sada, da je ljubavnik mogao vidjeti budućnost, blagosiljao bi stražara od samog početka, molio bi se za njega i pravdu bi vidio u njegovoj okrutnosti, ali, zbog toga što mu je kraj bio sakriven iza vela, isprva je patio i bunio se. Oni koji putuju po dolini znanja, zbog toga što vide kraj na početku, mogu da naziru mir u ratu a prijateljstvo u ljutnji.

Takvo je stanje putnika ove Doline, ali ljudi Dolina, koje su iznad ove, kraj i početak vide kao jedno; u stvari, oni ne vide ni početak ni kraj i svjedoci su niti “Prvog” niti “Posljednjeg”²⁸. Stanovnici neumirućeg grada, koji borave po zelenim baštama, ne vide čak “ni prvo ni posljednje”; oni odlijeću od svega što je prvo, a odbijaju sve što je posljednje. Jer oni su brzinom munje, prošli preko svjetova imena i mimo svjetova pridjeva. Zbog toga je rečeno: “Potpuno Jedinstvo isključuje sve osobine”²⁹. Oni si napraviše stanove u sjenci Suštine.

Što se ovoga tiče, Khájih ‘Abdu’lláh³⁰ - neka Bog, Najuzvišeniji, blagoslovi njegov dragi duh - jednom je, oštromno, zapazio i elokventno razjasnio značenje izreke “Uputi nas na pravi put”³¹, a to je: “Pokaži nam pravi put, tj., daruj nam ljubav Tvoje Biti, da bi smo se mogli osloboditi od usmjerenosti prema samima sebi i svega drugoga osim Tebe, da bi smo postali potpuno Tvoji, kako bi smo samo Tebe znali i

vidjeli, i kako ni na koga drugoga ne bismo mislili izuzev na Tebe.”

Oni se čak penju iznad ovog položaja, te je zato rečeno:

Ljubav je veo između ljubavnika i voljene;
Više od ovoga mi nije dozvoljeno kazati.³²

U ovom je času jutro znanja svanulo a lampe putnika i luralica su se ugasile.³³

I od Mojsija je bilo, iza vela, sakriveno
Uprkos svoj njegovoj snazi i sjaju;
Zato ti koji ni krila nemaš,
Letjeti ni ne pokušavaj.³⁴

Ako si čovjek od druženja i molitve, vini se krilima uz pomoć Svetih Duša, da bi mogao dokučiti tajne Prijatelja i doprijeti do svjetlosti Voljenoga “Uistinu, od Boga smo Njemu ćemo se i vratiti.”³⁵

Nakon prolaska kroz Dolinu znanja, koja je zadnji nivo ograničenja, putnik stiže u

DOLINU JEDINSTVA

gdje pije iz pehara Onoga kome niko nije ravan i žuri u Objave Jednosti. U ovom položaju, on razdire velove mnogostrukosti,³⁶ kloni se tjelesnih svjetova i uspinje se ka nebu jedinstva. Sluša Božjim uhom, i gleda Božjim okom na tajne božanskog stvaranja. Ulazi u hram Prijatelja, i, poput prsnog druga, dijeli odaje sa svojim Voljenim. On pruža ruku istine iz rukava

Nesputanoga; on otkriva tajne moći. On ne gleda ni ime svoje, ni svoju slavu niti čin, a sopstvenu hvalu nalazi u hvaljenju Boga. U vlastitom imenu pronalazi ime Božje; za njega su "sve pjesme od Kralja",³⁷ a svaka melodija dopire od Njega. On sjedi na prijestolju gdje "Sve je od Allaha",³⁸ i odmara se na prostirci satkanom od "Mašallah! – Moć je samo u Allaha!"³⁹. Na sve stvari on gleda okom jednosti i vidi sjajne zrake božanskog sunca kako, na sva stvorenja, jednako sjaju sa obzorja Suštine, i kako svjetlost jedinstvenosti obuhvata sve stvoreno.

Tvojoj Uzvišenosti je jasno da sve različitosti, koje putnik, u toku svog putovanja, uočava u svijetu postojanja, proizilaze iz njegovih sopstvenih spoznaja⁴⁰. Navešćemo primjer da bi značenje postalo u potpunosti jasno: pogledaj sunce koje, mađa na sve sija istim sjajom, i po nalogu Kralja Objave dariva svjetlost svemu stvorenome, u svakom se mjestu pojavljuje i obasipa ga svojim blagodatima prema mogućnostima samoga mjesta. Na primjer: u ogledalu se vidi disk i oblik sunca, koje se očituje zbog podobnosti ogledala; gledajući sunce u kristalu, ono uzrokuje pojavu vatre, dok se u drugim predmetima javlja dejstvo sjajenja - ali se ne vidi njegov puni disk. Ipak, tim djelovanjem, po naredbi Stvoritelja, ono djeluje na svaku stvar shodno njenim osobinama.

Slično tome, boje se na svakom predmetu očituju u skladu sa prirodom tog predmeta. Na primjer: na žutoj su lopti žute zrake; na bijeloj su bijele; a na crvenoj uočavamo crvene zrake. Ove različitosti potiču od predmeta a ne od sjaja svjetlosti. Ako se to mjesto zatvori od svjetla, zidovima ili krovom,

bilo bi potpuno odvojeno od divote svjetla, niti bi sunce više tu sjajilo.

Iz tog razloga, nesposobne duše su ogradile prostranstva znanja zidom strasti i 'svojim ja', i zamračile ga neznanjem i sljepilom, i sakrile ga od svjetla mističnog sunca i tajni Vječno Voljenoga; one su odlutale daleko od dragocjene mudrosti jasne Vjere Gospodara Glasnika, tako da im je zabranjen pristup svetištu Najdivnijega, i prognane su od sjaja Ka'be. Tolika je vrijednost ljudi ovoga doba!

I ako se slavuj⁴¹ vine uvis, daleko od glinenog sebe, i nastani se u ružičnjaku srca, i u arapskim melodijama i milozvučnim iranskim stihovima pripovijeda Božje tajne - čija jedna riječ ubrzava očišćenje novoga života mrtvih tijela, i smješta Sveti Duh nad pljesnivim kostima ovoga postojanja - on će ugledati hiljadu kandži zla, bezbroj kljunova ogorčene mržnje kako Ga progone i kako su se svim svojim silama ustremile na Njegovu smrt.

Zaista, kukci miomiris osjećaju kao smrad, i za čovjeka bolesnog od prehlade, ugodni miris ne postoji. Zato je rečeno za uputu nezalicama:

Očisti svoju glavu od prehlade,
I udahni Božji dah.⁴²

U biti, razlike u predmetima imaju sada smisao. Jer kada putnik pilji samo u mjesto vanjštine⁴³, - to je kada vidi samo raznobojne lopte - on promatra žuto, i crveno i bijelo; otuda nesporazumi preovladavaju među stvorenjima, i tamna prašina ograničenih duša zamračila je svijet. Neki, pak,

zure u sjaj svjetla, a drugi se opijaju pićem Jedinoga pa ne vide ništa osim samoga sunca.

Prema tome, oni nastavljaju da žive na ova tri različita nivoa, pa su razumijevanje i riječi putnika drugačije; i otuda se znak sukoba neprekidno pojavljuje svuda po zemlji. Za neke, tu ima onih koji borave u području Jednoga i govore o tom svijetu, i onih koji naseljavaju carstva ograničenja, i nekih koji su na stupnju 'svoga ja', dok su ostali potpuno prekriveni velom. Zato neuki ljudi današnjice, kojima je nedostupan udio zračenja Božanske Ljepote, tvrde izvjesne stvari, i u svakom vremenu i dobu, nanose stanovnicima mora Jedinoga ono što oni sami zaslužuju⁴⁴. "Kad bi Allah ljude zbog grijehova njihovih kažnjavao, ništa živo na zemlji ne bi ostavio, ali, On ih do roka određenoga ostavlja ..."⁴⁵

O, moj brate! Čisto srce je kao ogledalo; ulašti ga ljubavlju i odvojenošću od svega sem od Boga, da bi unutar njega pravo sunce zasjalo i da bi vječito jutro svanulo. Tada ćeš jasno spoznati značenje rečenice "Ne sadrže Me ni Moja zemlja niti Moje nebo, ali Me ima unutar srca Mog odanog sluge."⁴⁶

I ti ćeš uzeti svoj život u svoje ruke, i sa beskrajnom čežnjom ga baciti ispred novostečenog Dragana.

Kad god se svjetlo Objave Kralja Jednosti spusti nad prijestoljem srca i duše, Njegov sjaj postaje uočljiv u svakom udu i organu tijela. Tad tajna slavnog predanja zablista iz tame: "Sluga Mi se primiče molitvom sve dok mu Ja ne odgovorim; a kad mu odgovorim, postajem uho kojim čuje..." Zato se Gospodar kuće⁴⁷ pojavio unutar Svog doma, i svi su stubovi stana obasjani Njegovom svjetlošću. I djelovanje i posljedice svjetla potiču

od Onoga koji svjetlost daje; tako se svi kreću kroz Njega i sve proizilazi iz Njegove volje. I ovo je izvor sa kojeg bliski Jednome piju, kao što je rečeno: "Sa izvora iz kojeg će Allahu bliski piti"⁴⁸

...
 Međutim, ne dopustimo da ove izjave budu antropomorfizam⁴⁹, niti da se u njima vidi silaženje Božijih svjetova na stepene običnih stvorenja; niti ove riječi smiju navesti vaše Veličanstvo na takve pretpostavke. Jer Bog je, u Svojoj Biti, uzvišen iznad pojmova uspinjanja i poniranja, ulaska i izlaska; On je kroz cijelu vječnost bio oslobođen od osobina ljudskih bića, i zauvijek će tako ostati. Nema čovjeka koji Ga je ikad spoznao; niti duše koja je ikad našla put do Njegovog Bića. Svaki mistični mudrac je daleko zalutao u dolini znanja o Njemu; svaki svetac se je izgubio s puta u traganju da razumije Njegovu Bit. Posvećen je On daleko iznad razumijevanja mudrih; uzvišen je On iznad spoznaje onih koji znaju! Put je zatvoren, i tragati za Njim jeste bezbožnost; Njegov dokaz su Njegovi znaci; Njegovo postojanje je Njegovo pokazivanje⁵⁰.

Zbog toga, ljubavnici lica Voljenoga govore: "O Ti, Čija bit ukazuje put ka Njegovoj suštini, i Koji si lišen ikakve sličnosti sa Njegovim stvorenjima"⁵¹. Kako će potpuno ništavilo galopirati konjem po polju prapostojanja, ili prolazna sjenka dosegnuti vječito sunce? Prijatelj reče, "Ako ne zbog Tebe, ne bismo Te znali"⁵², i Voljeni reče, "niti dosegnuli Tvoje prisustvo".

Da, ovo spominjanje koje je navedeno o stupnjevima znanja odnose se na spoznaju o Objavama tog Sunca Stvarnosti⁵³, koje obasjava Ogledala Svojim zrakama. I blještavilo tog svjetla

je u srcima, a ipak je skriveno pod velovima čula i prilikama na ovoj zemlji, poput svijeće unutar gvođenog fenjera, i samo kada se na fenjeru pomjeri povlaka, svjetlost svijeće zasjaji.

Na sličan način, kada skineš omotače zablude sa svog srca, svjetla jedinstva će se pojaviti.

Onda je jasno da čak ni za zrake tu nema ulaska niti izlaska - utoliko mnogo manje ima za Suštinu Postojanja i toliko više za Tajnu. O, moj brate, putuj ovim ravnima tragalačkim duhom, a ne slijepim oponašanjem. Pravi putnik neće odustati zbog oštih riječi niti će biti spriječen lukavim upozorenjima.

Kako će zastor odijeliti dragog od
dragane?

Ni Aleksandrov zid ih ne može
razdvojiti!⁵⁴

Tajne su mnoge, ali stranaca je bezbroj. Tomovi knjiga neće biti dovoljni da sadrže tajnu Voljenoga, niti se ona može opisati na ovim stranicama; iako nije duža od jedne riječi, niti je veća od znaka. "Znanje je jedna tačka, koju su neznalice umnožile."⁵⁵

Na ovoj istoj osnovi, razmisli isto tako o razlikama između svjetova. Iako su božanski svjetovi bezbrojni, neki ih spominju kao četiri svijeta: svijet vremena (*zamán*), koji ima početak i kraj; svijet trajanja (*dahr*), koji ima početak a čiji kraj nije znan; svijet neprekidnosti (*sarmad*), čiji početak nije viđen ali se zna da ima kraj; i svijet vječnosti (*azal*), čiji početak ni kraj nisu vidljivi. Mada postoji mnoštvo različitih stanovišta o istim polaznim tačkama, njihovo detaljno razmatranje

bilo bi zamorno. Tako, neki rekoše da svijet neprekidnosti nema ni početka niti kraja, a svijet vječnosti prozvaše nevidljivim, nepristupačnim Empyrean-om. Drugi ove svjetove nazvaše Nebeskim Sudom (*Láhut*), Carevim Nebom (*Jabarút*), Kraljevstvom Anđela (*Malakút*), te smrtnim svijetom (*Násút*).

Izračunata su četiri putovanja na stazi ljubavi: od stvorenja prema Istinitome; od Istinitoga ka stvorenjima; od stvorenja ka stvorenjima; te od Istinitoga prema Istinitome.

Ima mnogo izreka mistika i doktora iz davnih vremena koje ovdje nisam spomenuo, jer mi se ne sviđa opširno citiranje izreka iz prošlosti; citiranje tuđih riječi dokazuje stečeno znanje, a ne Božje poklanjanje. Čak i ako smo toliko citirali do sada, to je zbog poštovanja želja ljudi i navika prijatelja. Sem toga, spomenute teme su izvan dometa ove poslanice. Naše oklijevanje da pripovijedamo postojeće izreke ne proizilazi iz ponosa, nego prije iz ispoljavanja mudrosti i pokazivanja učtivosti.

Ako se je Khidr bio nasukao brodom na moru,

Tad u toj nepravdi nalazi se hiljadu pravdi.⁵⁶

Inače, ovaj Sluga sebe smatra potpuno izgubljenim i ništavnim bićem, čak i pored Božijih miljenika, a koliko tek manjim u prisustvu Njegovih svetaca. Uzvišen neka je Moj Gospodar, Najviši! Sem toga, cilj nam je opisati etape putovanja, a ne postavljati dalje protivvrječne izjave mistika.

Iako je kratki primjer naveden razmatrajući početak i kraj relativnog svijeta, svijeta osobina,

dodali smo i drugu ilustraciju kako bi puno značenje postalo jasno. Na primjer, neka vaša Visost uzme u obzir sebe, stariji ste u odnosu na svoga sina, a mlađi u odnosu na vašega oca. Izvana, vi ukazujete na moć u carstvu božanskog stvaranja; unutar njim bićem ispoljavate skrivene tajne koje je božanska vjera pohranila u vas. Tako su Prvo i Posljednje, Vanjsko i Unutarnje, u navedenom smislu, tačni za vas, kako bi ste kroz ova četiri stanja, koja su vam dodijeljena, mogli shvatiti četiri božanske postaje, te da bi slavuj vašeg srca, na svim granama ružinog grma postojanja, bilo da je to uočljivo ili skriveno, mogao zacvrkutati: "On je Prvi i Posljednji, i Vidljivi i Nevidljivi..."⁵⁷

Ove izjave su date u sferi relativnoga, zbog ograničenja ljudi. S druge strane, ugledne ličnosti koje su jednim korakom prošle svijet relativnog i ograničenog, i koje su boravile na čistoj ravni Nesputanoga, i koje su se ulogorile u svjetovima moći i uticaja - ove relativnosti su spalile jednom jedinom iskrom, i izbrisale su ove riječi sa kapi rose. I one plivaju u moru duha, i lebde u svetom svjetlosnom vazduhu. Kakvu ulogu onda imaju riječi, na takvoj ravni, da "Prvi" i "Posljednji" ili neki drugi budu viđeni ili spomenuti! U ovome carstvu Prvi je Posljednji, a Zadnji nije ništa drugo nego li Prvi.

U svojoj duši zapali vatru
I sagori sve misli i riječi u njoj.⁵⁸

Prijatelju moj, zagledaj se u sebe. Da nisi postao otac niti začeo sina, ne bi mogao čuti ove riječi. Sada ih sve zaboravi, da bi mogao učiti od

Majstora Ljubavi, u školi Jednoga, i vratiti se Bogu, i zamijeniti unutrašnju zemlju nestvarnosti⁵⁹ za svoj pravi položaj, te boraviti unutar sjenke drveta znanja.

O, najdraži! Osiromaši sebe, da bi mogao ući u visoki dvor bogatstva, i klanjaj se tijelom svojim, da bi mogao piti iz rijeke blaženstva, i doprijeti do punog značenja pjesama o kojim si pitao.

Jasno je da ove etape ovise o viđenju putnika. U svakome gradu on će vidjeti svijet, u svakoj Dolini dočekat će proljeće, na svakoj livadi čut će pjesmu. Al' sokol mističnog neba ima mnoge čudesne slavopjeve duha utisnute na Svojim prsima, i perzijska ptica čuva u Svojoj duši mnoge skladne arapske melodije, pa ipak, one su sakrivene bile i sakrivene će ostati.

Ako progovorim, mnogi umovi će se slomiti,

Ako počnem pisati, mnoge olovke će se prelomiti.⁶⁰

Blažen neka je onaj koji je završio ovo uzvišeno putovanje i slijedio Istinitoga svjetlom vodstva.

I putnik, nakon prelaska kroz nebeske ravni ovog uzvišenog putovanja, ulazi u

DOLINU ZADOVOLJSTVA

U ovoj Dolini on osjeća lahore božanskog zadovoljstva kako duvaju iz carstva duha. On spaljuje velove želja, i, sa unutarnjim i vanjskim okom, opaža unutar i van svih stvari dan na koji: “Allah će ih, iz obilja Svoga, neovisnim učiniti”⁶¹.

Od tuge on se okreće ka sreći, od bola ka radosti. Njegova tuga i žalost donose ushit i zanesenost.

Premda, izvana gledano, putnici ove Doline mogu da stanuju u prašini; u stvarnosti su oni na prijestolju najvišeg mističnog značenja; oni se hrane beskrajnim dobrobitima unutrašnjeg smisla i opijaju profinjenim vinima duha.

Jezik ne uspijeva opisati ove tri Doline, a riječi ponestaje. Pero ne zalazi u ovu oblast, i tinta samo mrlju ostavlja. Na ovim poljima, slavuj srca ima druge pjesme i tajne, koje čine da se srce uzbudi i da duša zaviče, ali ovu tajnu skrivenog značenja može da šapne samo srce drugom srcu, i da se povjeri samo duša drugoj duši.

Samo srce srcu može govoriti blaženstvo
mistika;

Nema glasnika koji ga može prenijeti, niti
poslanice koja će ga obuhvatiti.⁶²

Ja sam nijem od slabosti zbog mnogih
pitanja,

Jer moje riječi ne mogu da ih prebroje i
moj govor bi mogao da bude
prekratak.⁶³

Prijatelju, dok ne uđeš u vrt tih tajni, nećeš nikada približiti usne besmrtnom vinu ove Doline. I ako ga uspiješ okusiti, zaštititi ćeš oči od svega ostaloga i pićeš vino zadovoljstva; i oslobodićeš se svih drugih stvari i vezati se za Njega, i položićeš svoj život na Njegovom putu i odbacićeš svoju dušu. Međutim, nema ničeg drugog u ovoj dolini što trebaš zaboraviti: "Bijaše Bog i ništa drugo osim Njega"⁶⁴. Na ovoj ravni putnik u svemu vidi ljepotu Prijatelja. Čak i u vatri, on nazire lik

Voljenoga. On vidi u iluziji tajnu stvarnosti, i rješava iz osobina zagonetku Suštine. Za sobom je spalio velove svoje čežnje, i odmotao plaštove samo jednim pogledom; on pronicljivo gleda na novu tvorevinu; sa jasnim srcem on je uhvatio jedva primjetne istine. Ovom izrekom je dovoljno potvrđeno: “Ti nisi mario za ovo, pa smo ti skinuli koprenu tvoju, danas ti je oštar vid”⁶⁵.

Nakon putovanja kroz ravni čistog zadovoljstva, putnik stiže u

DOLINU ZADIVLJENOSTI

i tu je utonuo u okeane veličanstva, a njegova zadivljenost svakim trenom raste. Sada on vidi obličje bogatstva u samom siromaštvu, i suštinu slobode kao čistu nemoć. Sada je on pogođen nijemošću od ljepote Sveslavljenoga; ponovo biva izmoren vlastitim životom. Koliko mnogo je korijenja od mističnog drveta iščupano u ovom vrtlogu, koliko mnogo je duša iznemoglo? Jer, u ovoj Dolini, putnik je bačen u zbunjenost, mada, u očima onoga koji ju je dosegao, takva čuđenja su cijenjena i voljena. U svakom trenutku, on promatra čudesni svijet, novu tvorevinu; i prolazi iz zadivljenosti u zadivljenost, te ostaje izgubljen u strahopoštovanju pred djelima Gospodara Jednosti. Zaista, brate, ako razmislimo nad svakom stvorenom stvari, mi ćemo svjedočiti bez broja savršenim mudrostima i otkrićemo bezgranično nove i čudesne istine. Jedna od stvorenih pojava jeste san. Pogledaj koliko je tajni u njemu pohranjeno, koliko mudrosti nagomilano, koliko svjetova skriveno. Promatraj, kako dok spavaš u

kući, čija vrata su zaključana, iznenada se nađeš u dalekom gradu, u koji ulaziš bez pomjeranja nogu ili zamaranja tijela; gdje vidiš bez gledanja očima; čuješ bez naprezanja ušiju; govoriš bez korištenja jezika. I, možda ćeš, nakon deset godina, biti svjedokom u vanjskome svijetu onoga što si noćas usnio.

Ima puno mudrosti o kojima treba razmisliti u snu, koje, niko drugi osim ljudi ove Doline, ne mogu u potpunosti shvatiti njegove istinske elemente. Prvo, kakav je to svijet gdje se bez oka, uha, ruke i jezika čovjek svima njima koristi? Drugo, kako to da danas, u vanjskom svijetu, vidiš ostvarenje događaja koje si u svijetu snova sanjao prije deset godina? Razmotri razlike između ova dva svijeta i tajne koje oni skrivaju, da bi mogao dosegnuti božanske potvrde i nebeska otkrića, i ući u područje svetosti.

Bog, Uzvišeni, pohranio je ove znake u ljude, sa ciljem da filozofi ne mogu poreći misterije poslije života niti omalovažiti ono što im je obećano. Jer neki ljudi se drže razuma i odbijaju sve što razum ne može dokučiti; a ipak, slabi umovi ne mogu nikada doprijeti do stvari koje smo mi pripovijedili, ali, samo Vrhovna, Božanska Inteligencija može da ih shvati:

Kako može nemoćan um obuhvatiti
Kur'an,
Ili pauk uloviti feniksa u svoju mrežu?⁶⁶

O svim ovim stanjima putnik će se uvjeriti u Dolini Zadivljenosti, i, svakim trenom, on će neumorno tražiti još više. Tako je Gospodar Prvog i Posljednjeg⁶⁷, prilikom uspostavljanja stanja

svijesti, i ispoljavanja divljenja, rekao: “O, Gospodaru, povećaj moju zadivljenost Tobom!”

Isto tako, razmisli o savršenosti čovjekovog stvaranja, i da su sve ove ravni i stanja pohranjena i skrivena unutar njega.

Zašto se smatraš slabašnim stvorenjem
Kad je kosmos svijen unutar tebe.⁶⁸

Zato moramo raditi da nadjačamo nižu ljudsku prirodu životinjsko stanje sve dok svrha čovječanstva ne izađe na svjetlost dana.

Tako i Luqmán⁶⁹, koji se napio sa izvora mudrosti i okusio vode milosti, da bi dokazao svome sinu Natanu o postojanju uskrsnuća i smrti, izložio je san kao dokaz i primjer. Ovaj primjer navodimo ovdje kako bi, kroz ovog neprolaznog Slugu, mogla ostati uspomena na tog mladića iz škole Božanskog Jedinstva, na tog starješinu umjetnosti u podučavanju o Apsolutnome. On je rekao: “O sine, ako ne možeš zaspati- nećeš moći ni umrijeti. A ako se ne možeš razbuditi nakon sna, onda se nećeš moći ustati ni nakon smrti.”⁷⁰

Prijatelju, tvoje srce je prebivalište vječitih tajni, ne učini ga boravištem prolaznih hirova; ne rasipaj blago svog dragocijenog života u iskorištavanju ovoga kratkotrajnog svijeta. Ti potičeš iz svijeta svetosti - ne veži srce za zemlju, ti si stanovnik dvorca blizine - nemoj odabrati domovinu praha.

Ukratko, nema kraja opisivanju ovih stanja, ali zbog zlodjela koja narodi zemlje počiniše, ovaj Sluga nema želju da dalje nastavi:

Priča još uvijek nije završena i ja nemam
srca za to-
Zato molim za oprost.⁷¹

Pero stenje i tinta proljeva suze, i rijeka⁷² srca
pokreće u talasima krv. "Dogodiće nam se samo
ono što nam Allah odredi, on je Gospodar naš!"⁷³

Mir onome koji slijedi Pravi Put!

Nakon uspinjanja na vrhove zadivljenosti, putnik
stiže u

DOLINU ISTINSKOG SIROMAŠTVA I POTPUNOG NIŠTAVILA

Ovo stanje donosi umiranje svog ja i življenje u
Bogu; siromaštvo u sebi i bogatstvo u Željenom.
Siromaštvo, kao što je ovdje pomenuto, označava
osiromašenje u stvarima stvorenog svijeta i
bogatstvo u stvarima Božjeg svijeta. Jer, kad
iskreni ljubavnik i odani prijatelj dosegnu
prisustvo Ljubljenoga, blistava ljepota Voljenoga i
vatra srca ljubavnikova raspalit će žar i spalit sve
velove i zastore. Sve što je imao, od srca do gole
kože, naći će se u plamenu, tako da ništa, sem
Prijatelja, neće ostati.

Kad odlike Onoga od Drevnih Dana⁷⁴
bijahu objavljene,
Tad Mojsije spali odlike zemaljskih
stvari.⁷⁵

On, koji je dosegnuo ovaj stadij, lišen je svega što pripada ovom svijetu. Zbog čega se oni, koji dođu do mora Njegovog prisustva, nađu bez posjedovanja ijedne od ograničenih stvari ovog prolaznog svijeta, bilo da se radi o vanjskom bogatstvu ili o ličnim uvjerenjima? Što god stvorenja posjeduju, limitirano je njihovim sopstvenim ograničenjima, a što god Istiniti posjeduje, posvećeno je nad time; nad ovim riječima treba se duboko zamisliti kako bi njihovo značenje postalo jasno. "Čestiti će iz pehara piti kamforom začinjeno piće"⁷⁶ Ako postane poznato značenje kamfora, prava namjera će biti očigledna. Ovo je stanje siromaštva za koje se kaže, "Siromaštvo je Moja slava"⁷⁷. U unutarnjem i vanjskom siromaštvu postoje mnoge faze i mnoga značenja, čije spominjanje ovdje nisam smatrao relevantnim; stoga sam ih sačuvao za slijedeći put, zavisno od Božje volje i sudbinske potvrde.

Ovo je ravan na kojoj su razoreni tragovi svih stvari (Kullu Shay') unutar putnika, a na horizontu vječnosti Božansko Lice sviće iz tame, i značenje riječi "Sve što je na zemlji prolazno je, ostaje samo Gospodar tvoj, Veličanstveni i Plemeniti..."⁷⁸ biva obznanjeno.

Moj prijatelju, slušaj srcem i dušom pjesme duha, i čuvaj ih kao svoje oči. Jer nebeske mudrosti, poput proljetnih oblaka, neće do vijeka kišom napajati tlo ljudskih grudi, i mada je milost Svedarivajućega neugasiva i nepresušna, svakom je vremenu i razdoblju dodijeljen udio i darežljivost određena u datoj mjeri. "I ne postoji ništa čije riznice ne posjedujemo, a od toga Mi dajemo samo onoliko koliko je potrebno."⁷⁹ Oblak milosti Voljenoga kiši samo na duhovni vrt, i dariva ova blaga jedino u

proljeće. Ostala godišnja doba nemaju udjela u ovoj najvišoj milosti, i jalove zemlje nemaju udjela u ovoj blagonaklonosti.

Brate! Nema svako more bisere; niti će svaka grana probegarati, niti će slavuj zapjevati na njoj. Zato, prije nego se slavuj mističnog raja povuče u Božji vrt, a zraci nebeskoga jutra vrata Suncu Istine - potruđi se da, možda, u ovoj hrpi prašine smrtnoga svijeta, uzmogneš udahnuti miris iz vječne bašte, i da zauvijek nastaviš živjeti u sjenci stanovnika ovoga grada⁸⁰. I kada dosegneš najviši položaj i dođeš do najmoćnije ravni, tada ćeš se zagledati u Voljenoga, i na sve drugo zaboraviti.

Voljeni obasjava kapiju i zid
Bez koprene, O, ljudi od vizije.⁸¹

Sada si napustio kap življenja i došao do mora Darivatelja Života. Ovo je cilj koji si tražio, uz Božju volju, dosegnućeš ga.

U ovome gradu čak se i velovi svjetla razdiru na dvoje i nestaju. "Ljepota Njegova nema koprene sem svjetlosti, lice Njegovo nema pokrova osim otkrivenja"⁸². Kako je to čudno da, dok je Voljeni vidljiv poput sunca, nemarni još uvijek tragaju za lažnim sjajom i nepleminitim metalima. Uistinu, jačina Njegove objave Ga je prekrila, a ponoća Njegovog sjaja Ga je sakrila.

Čak poput sunca, On je jarko osvjetljavao,
Ali avaj, On je došao u grad slijepih!⁸³

U ovoj Dolini, putnik ostavlja iza sebe postaje "jednosti Postojanja i Objave"⁸⁴ i dostiže jednost, koja je posvećena iznad ove dvije postaje. Jedino

zanos može obuhvatiti ovu temu, to ne mogu ni riječi niti rasprave; i ko god da je boravio na ovoj etapi putovanja, ili udahnuo mirise iz ovog cvijetnjaka, zna o čemu govorimo.

Na svim ovim putovanjima, putnik ni za dlaku ne smije skrenuti mimo “Zakona”, jer, u ovome, zaista, leži tajna “Puti” i plod Drveta “Istine”; i na svim ovim etapama, on se mora držati odjeće pokornosti zapovijedima, i čvrsto se čuvati za konopac ustezanja od svih zabranjenih stvari, da bi mogao da se napije iz pehara Zakona i da bude obaviješten o tajnama Istine.⁸⁵

Ako se neke od riječi ovog Sluge ne mogu shvatiti, ili ako vode ka nemiru, iste se moraju ponovno ispitati, da sumnja ne ostane, i da bi njihovo značenje postalo jasno poput Lica Voljenoga koje sija sa “Uzvišenog Položaja”⁸⁶. Ova putovanja nemaju vidljivog kraja u svijetu vremena, ali odvojeni putnik - ukoliko se nevidljiva pričest na njega spusti i ako mu Skrbnik Uzroka pomogne - može preći ovih sedam stupnjeva u sedam koraka, pa i prije, u sedam udisaja, ili u jednom dahu, ako Bog to htjedne ili zaželi. To je stvar “...što Allah, od dobrote svoje, šalje objavu onome kome On hoće od robova svojih...”⁸⁷.

Oni koji lebde po nebu Jednosti i dopiru do mora Apsolutnoga, smatraju ovaj grad - koji je postaja života u Bogu - najudaljenijim stanjem mističnih mudraca i najdaljom domovinom ljubavnika. Ali u ovom nepostojanom tajanstvenom okeanu, ova postaja je prva kapija tvrđave srca; to jest, čovjekov prvi ulazak u grad srca; i srce je obdareno sa četiri stanja, o kojim bi se pripovijedalo da se naide na srodnu dušu.

Kad se olovka namjesti da opiše ovu postaju,
Ona se rasprsnu na paramparčad
i stranica se otkide.⁸⁸

Salám!⁸⁹

Moj prijatelju! Mnogi su lovci progonili ovu gazelu po pustinji jednosti; mnoge su kandže vrebale nad ovim drozdom vječne bašte. Nemilosrdni gavrani čekaju da ugrabe ovu pticu Božjih nebesa, a lovci zavisti prikradaju se ovoj sni koja pripada poljani ljubavi.

O Shaykh! Trudom svojim napravi staklo, možda ono mogne zaštititi ovaj plamen od suprotstavljenih vjetrova; mada ova svjetlost vapi za time da bude zapaljena u lampi Gospodara, i da zablješti iz svjetiljke duha. Jer glava koja se podigla u ljubavi Božjoj će svakako pasti od mača, i život koji je nadahnut čeznjom će sigurno biti žrtvovan, i srce, koje se sjeća Voljenoga, bez sumnje će se natopiti krvlju. Kako je divno rečeno:

Živi bez ljubavi, jer mir njen je patnja;
Njen početak je bol, njen kraj je smrt.⁹⁰

Mir onome koji slijedi Pravi Put!

Misli koje ste izrazili u pogledu tumačenja o ptici, koja se na perzijskom zove Gunjishk⁹¹ (vrabac), smo razmotrili. Vidi se da ste dobro utemeljeni u mističnoj istini. Međutim, na svakoj ravni, svakom slovu je dodijeljeno značenje koje se odnosi na tu ravan. Zaista, putnik pronalazi tajnu u svakom imenu, misteriju u svakom slovu. Na neki način ova slova upućuju na svetost.

Káf ili *Gáf* (*K* ili *G*) se odnosi na *Kuffi* (“*slobodan*”), “Oslobodi sebe od onoga što tvoje strasti žele; onda se uputi ka svome Gospodaru”.

Nún se odnosi na *Nazzih* (“*pročistiti*”) “Pročisti sebe od svega sem od Njega, da bi mogao podariti svoj život Njegovoj ljubavi.”

Jím je *Jánib* (“*povuci se*”) “Povuci se sa praga Istinitoga ako još posjeduješ ovozemaljske osobine.”

Shín je *Ushkur* (“*zahvali*”) “Zahvali svome Gospodaru na Njegovoj zemlji da bi te On mogao blagosloviti na Svome nebu; mada je u svijetu jednosti ovo nebo isto što i Njegova zemlja”.

Káf se odnosi na *Kuffi* “Skinu sa sebe okove ograničenja, da bi mogao saznati to što nisi znao o stanjima Svetosti”⁹².

Da osluhneš melodije ove smrtne Ptice⁹³, potražio bi pehar besmrtnosti i prošao pokraj svake posude prolaznosti.

Mir onome koji kroči Pravim Putem!

BILJEŠKE

Ove bilješke – koje nisu dio originalnog teksta Bahá'u'lláhovih Sedam Dolina – predstavljaju samo mišljenje i istraživanja komentatora Michael W. Sours-a (Oneworld Publications, 1992.)

1. Bahá'u'lláh-ov sin 'Abdu'l-Bahá, je objasnio da 'duh čovjekov ima početak ali nema kraja , on se vječno nastavlja', dok 'prava priroda proroštva, a to su Riječ Božja i savršeno stanje Objave, nikada nisu imali početak niti će ikada imati kraj.' (*Odgovori na neka pitanja* 151). Shoghi Effendi je objasnio da 'odlomak iz "Sedam Dolina" koji se odnosi na prapostojanje...ni u kom slučaju ne sugerise postojanje duše prije začeca'. Direktno se pozivajući na arapski original rekao je 'to znači da je duša riznica drevnih, svetih Božanskih tajni' (iz pisma napisanog od strane Shoghi Effendi-ja, 5-og januara, 1948: Helen Hornby, *Lights of Guidance* 375).
2. "Kullu Shay' " (doslovno: sve što postoji) naglašava stvaralačko djelovanje Boga te na Njegovu moć da sve obnovi. Odnosi se na Objavu Božju koja obnavlja i iz temelja regeneriše ljudsko društvo u svakom novome dobu. Cf. Kur'an 25:2, 36:12, 41:21; Izaija 65:17, Otkrivenje 21:5.
3. Objava Božja. Bahá'u'lláh u mnogim odlomcima poistovjećuje, ili poredi Glasnike poput Mojsija, Isusa, Muhameda i Njega samoga sa Hramom Božjim. Pogledajte, na primjer, u *Kitáb-i-Íqán*-u na stranicama 103-4, 153. Hram u određenom kontekstu simbolizuje ljudsko tijelo. Na primjer, Bahá'u'lláh piše da je Bog 'uzrokovao da se ti sjajni Dragulji Svetosti pojave iz domena duha u plemenitom obliku ljudskog tijela' (*Kitáb-i-Íqán*

- 99). Isto ovo se može pronaći u Isusovim riječima (Ivan 2:19-21). Ovaj odlomak izgleda da govori kako je Bog prouzrokovao da On (Božji Posrednik) progovori čudesnim glasom u plemenitom obliku ljudskog tijela sa visina vječnosti.
4. Imena Ahmad (Najhvaljeniji) i Mahmúd (Slavljeni), su titule korištene pri oslovljavanju Proroka Muhameda, a koje su, poput imena Muhamed (Hvaljeni), nastale iz korijena arapskog glagola 'hvaliti'.
  5. Kur'an 17:110.
  6. Ovaj paragraf ujedno odaje čvrsto priznanje Muhamedu i naglašava jedinstvo svih Božjih Objava. Izgleda da u pozadini leži pojašnjenje određenih vjerovanja: naglašavajući da je Muhamed 'prva' objava (Boga), ali ne i zadnji Prorok kao što to vjeruje većina muslimana, već da je Božji Glasnik koji je ujedno 'prvi' i 'zadnji'. Tako i svi Božji Glasnici poput Mojsija, Isusa, Muhameda te Bahá'u'llah-a, objave su 'prvog' i 'zadnjeg'. Pogledajte u *Kitáb-i-Íqan* 161ff. Mnogi muslimani su odbili tvrdnje Báb-a i Bahá'u'lláh-a pozivajući se na to da je Muhamed 'Pečat Proroka', interpretirajući ovaj Quranski ajet tako da nakon Muhameda više neće biti Proroka.
  7. Ranije se tumačilo da se 'bašta Ghawthíyyih' odnosi na propovijed Imama 'Alíja (pogledajte izdanje iz 1952-e godine). No, 'bašta Ghawthíyyih' se vjerovatno odnosi na riječi 'Abdu'l Qádir Jílání-ja, poznatog islamskog teologa iz dvanaestog vijeka i sufista (pogledajte u *Encyclopedia of Islam, vol. 1, 69*). Bio je poznat pod imenom 'Ghawth', u doslovnom značenju 'pomoć', a to je titula najvećeg duhovnog

autoriteta u hijerarhiji musimanskih svetaca (vidite *Annemarie Schimmel, Mystical Dimensions of Islam 200*), Tako u ovom paragrafu Bahá'u'lláh citira riječi Jilání-ja čije se riječi ujedno odnose na tri odlomka iz Kur'an-a.

8. Kur'an 2:282. "Boj se Boga i Bog će ti udahnuti spoznaju, jer Bog posjeduje znanje svih stvari. " To jeste, Bog je svjestan svih naših radnji pa bi smo se trebali bojati Božjeg suda. Zbog ovog straha ćemo se pokoravati Njegovim naredbama i vlastitim iskustvom doći do spoznaje o tome šta je dobro za nas. Jalál'u-Dín Rúmí piše, "Bog se prozvao 'Alím (Znalac), kako bi ste se mogli plašiti činjenja loših djela" (*Mathnaví, Knjiga IV:217*).
9. Kur'an 16:71. Ova Quranska sura nudi metaforu poučnu za duhovno traganje. "Gospodar tvoj je pčelu nadahnuo: "Pravi sebi kuće u brdima i u dubovima i u onome što naprave ljudi, zatim, hrani se svakovrsnim plodovima, pa onda idi stazama Gospodara svoga, poslušno! To je, uistinu, dokaz za ljude koji razmišljaju". Jedno od mogućih tumačenja u kontekstu Sedam Dolina je da tragalac, oslobođen predrasuda, treba 'skupljati plodove drugovanja [sa Bogom]' odakle god da oni dolaze- poput pčele koja sakuplja polen sa raznih cvjetova. Pčela je neobično stvorenje zbog svoje sposobnosti da traga i pronađe svoj cilj.
10. Sedam faza je tradicionalna istočnjačka mistična koncepcija koja se koristi kako bi se oslikali aspekti duhovnog puta ka Bogu, a u ovom slučaju su izraženi posredstvom sedam faza koje počinju od 'etape praha' (to jeste: svjetovnosti, ega, itd.) sve do 'nebeske domovine' (to jeste: posvećenosti, pobožnosti, itd.) Korištenje metafore 'sedam dolina' u islamskom misticizmu za poredenje sa

stanjima u kojima se nalazi duša, bi dijelom moglo biti uzrokovano Quranskim spominjanjem sedam simboličnih etapa, a za iste je rečeno da razdvajaju svijet onoga što je stvoreno od Stvoritelja. Ovo poređenje koje možda potiče iz činjenice da je sedam planeta vidljivo golim okom, starije je od Kur'an-a, ali mora da je uvrštavanje te metafore u svete spise pojačalo njen uticaj. Tako da se u ovom kontekstu Bahá'u'lláh pozvao na već ustaljeni simbolizam, zasnovan na drevnom astronomijskom viđenju zemlje kao centra stvaranja okruženog sa sedam površina koje predstavljaju razne etape raja. Prema ovoj simbolici je zemlja najniži nivo dok sedmi nivo simbolizuje krajnji doseg 'raja', nastambu Boga. Ova simbolika se može dobro upotrijebiti za oslikavanje ideje o duhovnom napretku iz ljudskog domena ka najuzvišenijem Božjem domenu.

Važnost broja sedam datira iz drevnih vremena, a isti se pojavljuje u mnogim kulturama. U potrazi za racionalnim objašnjenjem, savremeni učenjaci u principu pretpostavljaju da često spominjanje broja sedam proizilazi iz opažanja četiri faze mjeseca u sedmodnevnom razdoblju. Neki misle da se značaj broja sedam potpunije razvio mnogo kasnije sa spoznajom da je sedam planeta vidljivo golim okom.

Pored uticaja sedmice pri konstrukciji mistične misli, posebna važnost ovog broja leži u njegovom potpunom utjelovljenju u religijskom uređenju društva kao i proročkom jeziku. Broj sedam se na primjer poklapa sa sa drevnim hebrejskim sabatom, zbog kojeg je broju sedam dodijeljena posebna svetost. U Bibliji je posljednji ili sedmi dan sedmice dan odmora (Postanak 2:2-3) i u

proročanstvu označava svitanje Dana Božjeg (cf. 2 Pet. 3:8; Otkrovenje 20:2) na koji će mir zavladati zemljom (Jevrejima 4:8-11) a ljudi će dosegnuti prisustvo Boga samoga (Otkrovenje 21:3; Kur'an 18:111; *Kitáb-i-Íqán* 139ff). Mada je Bahá'u'lláh-ovo djelo *Sedam Dolina* originalno i mada ono nosi specifičnu poruku, ono je- na molbu Shaykh Muhyí' Dín-a- napisano u vidu komentara na već postojeću mističnu poeziju. Vjerovatno i zbog bitnosti i posvećenosti broja sedam u kulturi, Bahá'u'lláh u svojim Spisama i misticizmu, kao i ostali, izabira zadržati ovu istu formu za svoje vlastito izjašnjenje.

11. Ka'bih (ili Kaaba) je mjesto štovanja cijelog svijeta. U Judaizmu je ovo Jerusalem (određuje se prema Hramu gdje je, po predanju, Božja Prisutnost bila osjetna ljudima, Izlazak 40:34ff), dok je to u Islamu svetište u Meki koje je ujedno tačka ka kojoj se usmjeravaju molitve (Qiblih) kao i mjesto hodočašća muslimana. Kao što je Ka'bih cilj svakog hodočasnika, Objava Božja je cilj svakog tragaoca. Bahá'u'lláh poredi božanstvo (*Epistle to the Son of the Wolf* 113) i Sebe (ibid. 17, 140) sa Ka'bih. U nekim slučajevima gdje koristi termin Qiblih u odnosu na samoga Sebe, u Bahá'i spisama se prevodi kao 'Predmet obožavanja svijeta' (na primjer, *Tablets of Bahá'u'lláh* 9).
12. Odnosi se na Kur'an 29:69: 'One koji se budu zbog nas borili Mi ćemo, sigurno, putevima koji nama vode uputiti ...' Cf. Mat. 77-8.
13. Bahá'u'lláh u ovom paragrafu postavlja osnovne preduslove za pravog tragaoca. Cf. *Kitáb-i-Íqán* 3-4, 192ff.
14. Priča o Majnún-u (doslovno značenje: luđak) i Laylí je prototipna ljubavna storija često prepričavana u perzijskoj literaturi. Nizámi je

sastavio najpoznatiju verziju ove priče (Nizámí: Priča o Lejli i Majnunu). Storijsa se također spominje u *Mathnaví*, poznatom djelu Jalálu'd-Dín Rúmf-ja, a ova ista zgoda se spominje u 'The Valley of the Quest' u Attár-evoji 'Conference of the Birds'. Komentari koji slijede od strane Bahá'u'lláh-a još jednom potvrđuju do koje mjere je poruka sadržana u *Sedam Dolina* izražena u popularnoj terminologiji Sufijske misli.

15. Arapska poslovice
16. 'Božji Grad' je popularni simbol u svim velikim religijskim predanjima Zapada. Važnost je pridobila u proročkim Spisima nakon pada Jerusalema a izražavala je nadu za obnavljanjem nekadašnje slave. Postaje centralna u milenijskim nadama izraženim u Knjizi Otkrivenja (Otkrivenje 21), koja govori o Novom Jerusalemu, 'velikom gradu, svetom Jerusalemu koji se spušta sa Božjeg Grada'. Vidite Jevrejima 12:22-4. Bahá'u'lláh često poistovjećuje izgled ovog nebeskog grada sa Riječju Božjom i božanskom zakonu objavljenom u svakome dobu. (*Kitáb-i-Íqán* 199-200). Priznavanje Riječi i pokoravanje učenjima označava ulazak u Grad Božji i dostizanje cilja tragaoca. Vidite *Kitáb-i-Íqán* 196ff.
17. Aluzija na priču o Josipu iz Starog Zavjeta (Postanak, poglavlje 37ff) i Qur'an-a (Sura o Jusufu) a ista se često spominje u Bahá'i spisama. Shoghi Effendi je, u svojoj knjizi *God Passes By*, objasnio da priča o Josipu (Jusufu) izdanom od strane svoje ljubomorne braće slikovito predočava izdaju Mirzá Yahyá-e (Bahá'u'lláh-ovog polubrata) nad Bahá'u'lláh-om (str. 23). Prvi komentar (zvani *Qayyúmu'l-Asmá'*) koji je Báb objavio na samom početku Svoje službe bio je na temu Sure o Jusufu a

- sadrži odlomke koji predviđaju Bahá'u'lláh-ovu pojavu. (Pogledajte: *Kitáb-i-Íqán*, str. 231. i bilješku navedenu pod brojem 19.)
18. Farid'ud-Din 'Attár (1150- 1230 AD) je perzijski pjesnik i sufista. Autor je knjige *The Conference of the Birds*.
  19. Odnosi se na Qur'an-sku verziju priče o Jakubu i njegovom sinu Jusufu (Kur'an 12:93). "Ovu košulju moju odnesite i na lice moga oca je stavite, on će progledati ... " Miris Jusufove odjeće je Jakubu vratio vid. Ovdje se miris koristi kao metafora koja obilježava Jusufovu svetost. Poput odjeće koja ukrašava tijelo, božanske vrline krase ličnost odanog vjernika (Vidite: *Ulomci iz spisa Bahá'u'lláha*, str. 81). Kao što je spomenuto u bilješki broj 16, Bahá'u'lláh poredi Sebe sa Josipom kojeg su izdala braća. Metafora o mirisu Njegove odjeće, često se koristi u Spisima Bahá'u'lláh-a. Bahá'u'lláh piše: "Mislim da, u ovom trenutku, mogu namirisati Njegovu odjeću, a miris njen dopire iz Egipta Bahá-e" (*The Four Valleys* 56). (Također vidite *Tablets of Bahá'u'lláh* 220 te *Ulomci iz spisa Bahá'u'lláha* 30. Cf. Postanak 27:27.) Priča o Jusufu se često spominje u sufijskim mističnim spisima, poput 'Attár-eve *Conference of the Birds*.
  20. Persijska mistična poema
  21. Iz Kur'an-a 50:30. "Na Dan kad upitamo džehenem: "Jesi li se napunio? – On će odgovoriti: "Ima li još". U ovom kontekstu se upotrebljava za opisivanje stanja tragaoca koji uvijek traži još (znanja/blizine Bogu, itd.). u perzijskoj i arapskoj literaturi se ova izreka koristi kako bi oslikala stanje traganja.
  22. Iz Jalálu'Dín Rúmí-jevog djela *Mathnavi*

23. Iz ode Bahá'u'lláh-a.
24. Perzijska mistična pjesma.
25. Kur'an 67:3-4.
26. Kur'an 41:53.
27. Prema islamskoj tradiciji je 'Izrá'il često anđeo smrti. Mnoga su protuslovlja vezana za brojnost i uloge anđela u jevrejskim, kršćanskim i islamskim legendama. Po islamskom predanju se 'Izrá'il svrstava među četiri arhandela: Mikhá'il (Michael), Jibríl (Gabriel), 'Izrá'il and Isráfil. Moguće je da postoji povezanost između ranije navedeog i opisa iz Knjige Enoch-a, gdje piše da su među sedam arhandela (Enoch, poglavlje 40ff) bila četiri anđela 'Prijestolja' (Michael, Gabriel, Raphael i Fanuel). Ponekad se 'Izrá'il-u pridaje dužnost glasnika Sudnjeg Dana, a nekad se ova ista dužnost pridaje Isráfil-u. Izgleda da u *Sedam Dolina* 'Izrá'il predstavlja anđela smrti, dok u narednom odlomku Isráfil igra ulogu anđela života (uskrsnuća).
28. Kur'an 57:3, "On je Prvi i Posljednji, i Vidljivi i Nevidljivi, i On zna sve!" cf. *Kitáb-Íqán* 161-3.
29. 'Potpuno Jedinstvo' isključuje sve osobine, jer osobine su tvorevina uma, koja se dobija procesom dodavanja ili oduzimanja. Pošto ljudski um ne može dokučiti koncept beskonačnosti, neophodno je da se njegova spoznaja gradi na određivanju osobina ili kvaliteta. Ovaj proces vrednovanja podstiče ograničeno viđenje Boga, koje je ujedno i jedini način poimanja Boga dostupan ljudskom umu. Ove metode ograničavaju shvatanje prave stvarnosti Boga, jer sve ove specifikacije su apstraktne. Na primjer, Božja ljubav se ne može razdvojiti od Njegove pravde, samilosti, itd. Dakle, apsolutno jedinstvo Božje isključuje sve specifikacije, poput pridjevaka ili osobina.

30. Khájih 'Abdu'lláh: Shaykh Abú Ismá'il 'Abdu'lláh Ansarí od Hirát-a (1006-88 AD). Jedan od najranijih i najuglednijih autora sufijskih kvatrina.
31. Kur'an 1:5.
32. Jalálu'd-Dín Rúmí.
33. Bahá'u'lláh u *Kitáb-i-Íqán*-u naziva Proroke 'Objavama Sunca Istine [Boga]', (str.14, 103, 161) i piše da su neki ljudi 'u škripcu zamršenosti o znanje, dok On, koji je Izvor svog Znanja, sija poput sunca' (str.208). Bahá'u'lláh se u *Sedam Dolina obraća* misticima i tragaocima, naročito sufistima, govoreći im da pojavljivanje božanske Objave u ovom dobu, privodi kraju potrebu za daljnim oslanjanjem na bilo kakve izvore manjeg vodstva ka kojima su se oni možda ranije okretali. Lampu koristimo kako bi smo vidjeli po mraku. Ali kada se 'Sunce' (Objava) pojavi, nema više potrebe za lampom (tj., za manjim izvorom svjetlosti) da bi smo vidjeli.
34. U ovom odlomku, 'Skriveno od Mojsija bješe', Jalálu'd-Dín Rúmí aludira na biblijsku simboliku Mojsijevog zahtjeva da vidi Božju slavu (Izlazak 33:18), a želja mu je samo djelimično uslišena. Ova simbolika ima mnogostruko značenje, ali u ovom kontekstu izgleda da govori o potpunosti nedostupnosti Biti Božje. Ako Mojsije, koji je bio 'sva moć i sjaj' nije mogao vidjeti Boga, kako će onda to poći za rukom običnom tragaocu koji 'ni krila nema'? Bahá'u'lláh piše da ga 'sve Objave Njegovih Osobina preklinju sa Sinai-a Svetosti da im objavi Njegovu tajnu,' (*Ulomci iz spisa Bahá'u'lláha* 61). U jednom od Njegovih saopštenja On piše, 'Kako je zbuñujuć, meni koji sam tako nebitan, pokušaj da doprem do svete

- dubine Tvoga znanja' (*Ulomci iz spisa Bahá'u'lláha* 63; cf. *World Order* 113).
35. Kur'an 2:151.
  36. 'Velovi mnogostrukosti' se odnosi na stanje'razlikovanja' za razliku od 'suštinskog jedinstva' (Vidite *Kitáb-i-Íqán* 152, 176ff). Na primjer, sve dok religijska učenja i zakoni napreduju u skladu sa potrebama određenog doba, postoje različitosti (to jeste, razlike i promjene), ali ova razna učenja i zakoni otkrivaju istu vječitu istinu koja je uzvišena iznad svih razlikovanja.
  37. Jalálu'd-Dín Rúmí
  38. Kur'an 4:78.
  39. Kur'an 18:39.
  40. Značenje rečenice: 'sve nedosljednosti koje putnik u toku svog putovanja uočava u etapama postojanja proizilaze iz njegovih sopstvenih viđenja,' je izraženo u drugim Bahá'u'lláh-ovim spisima. U svijetu božanstva vladaju suštinsko jedinstvo i potpuna jednost (*tauhid*). Ipak, u ovome se svijetu očituju različitosti u skladu sa varirajućim sposobnostima ljudi: 'To što djeluje da su ove božanske Svjetiljke ponekad sputane određenim imenima i osobinama, kao što ste primjetili i kao što primjećujete, je samo zahvaljujući nesavršenom i ograničenom shvatanju nekih umova' (*Kitáb-i-Íqán* 35)
  41. 'Slavuj' se može odnositi na bilo kojeg Božjeg Glasnika, uključujući Bahá'u'lláh-a, ili na bilo kojeg sveca. Ovo je česta i glavna tema koja se prožima kroz cijeli *Kitáb-i-Íqán*.
  42. Jalálu'd-Dín Rúmí.
  43. 'Kada putnik gleda samo izvana', znači: kada neko gleda samo na vanjsku formu religije ili Objave Božje, to jeste običaje, tradiciju, ograničenja, itd.,

- on ne uspijeva vidjeti transcendentni i neograničeni Izvor iz kojega religija ili Objava potiče. (Vidite, *Kitáb-i-Íqán* 71-2, 124ff, 176).
44. Nanose Objavama i vjernicima 'ono što oni sami zaslužuju', otuda razumijevanje da Božji Glasnici daju svoje živote kao otkup za smrt koju mi zaslužujemo, kako bi smo mi mogli živjeti vječni život. (Vidite Rom. 5:8; Izaija 53:5-6; 1 Ivan 4:10; *Ulomci iz spisa Bahá'u'lláha* 76, 315.)
  45. Kur'an 16:61. (Vidite *Ulomci iz spisa Bahá'u'lláha* 76.)
  46. Hadíth, to jeste, izreka ili djelo koje se po tradiciji pripisuje Proroku Muhamedu ili nekom od njegovih svetih Imám-a.
  47. 'Gazda kuće', Mat. 24:45-50.
  48. Kur'an 83:28.
  49. Primj. prevod.: religiozni antropomorfizam smatra da je Bog sličan čovjeku (*Vujaklijin leksikon*)
  50. Ove dvije izreke, 'Put je zatvoren', i , ' Njegov dokaz su znaci Njegovi; Njegovo Postojanje je dokaz o Njemu', su centralne teologijske istine koje su često izlagane u Spisima Bahá'u'lláh-a. 'Put je zatvoren' govori o nemogućnosti pristupa Božjoj Biti. 'Njegov dokaz su znaci Njegovi; Njegovo Postojanje je dokaz o Njemu.', znači da se Bog može spoznati samo putem Njegovih osobina. Jedini mogući dokaz o Bogu proizilazi iz Njegovih božanskih osobina, isto kao što je svjetlost dokaz o postojanju sunca: 'Dokaz o postojanju sunca je njegova svjetlost koja obasjava i obuhvata sve stvari' (*Kitáb-i-Íqán* 209). Svaka realnost ima odgovarajuće znake ili karakteristike putem kojih se može identifikovati. Isti kriteriji su postavljeni od strane Isusa izjavom 'Prepoznaćete ih po njihovim plodovima' (Mat. 7:16ff). Cf. *Kitáb-i-Íqán* 91-2.

Tematika ovog paragrafa je, gotovo identičnim riječima, upotrebljena od strane Bahá'u'lláh-a, u Njegovom kasnije nastalom djelu, *Kitáb-i-Íqán* (Vidite str. 98-9).

51. Izreka koja se pripisuje Muhammad-u. Cf. *Ulomci iz spisa Bahá'u'lláha* 186. Srce može zračiti božanskim osobinama poput ljubavi, istinoljubivosti, suosjećajnosti, itd- te u tom smislu može 'sadržati' Boga. Ipak, Božja najdublja Bit je zauvijek nedokučiva, kao što Bahá'u'lláh piše, 'umovi Me ne mogu dokučiti niti Me srca mogu sadržati'(Skrivene Riječi, sa arapskog, br.66). Po riječima Solomon-a, 'Gle, ni nebo niti nebesa Te ne mogu sadržati'(1 Knjiga o carevima 8:27). Vidite *Kitáb-i-Íqán* 99-104.
52. "Ako ne zbog Tebe, ne bismo Te znali", znači da Se Bog ljudima Objavio samo zbog milosti Svoje, te je otvorio kanal putem kojeg se On, Neznani, može spoznati. *Kitáb-i-Íqán* 99.
53. Stupnjevi spoznaje Boga se odnose na spoznaju o Objavama tog Sunca Stvarnosti (Bog). To jeste, u svijetu postojanja, Bog se samo može znati kroz Njegove Glasnike. (Vidite *Kitáb-i-Íqán* 99-104).
54. Iz djela perzijskog pjesnika, Háfiz, Shamsu'd-Dín Muhammad-a od Shíráz-a (c.1325- c.1389 AD).
55. Hadíth
56. Jalálu'd-Dín Rúmí. Khidr (doslovni prevod: zeleni) je ime dodijeljeno Mojsijevom slugi (Kur'an 18:60). Isti je postao predmet mnogih legendi te obilježava istinskog duhovnog vodiča i misterioznu živuću božansku mudrost koja se ne može dosegnuti putem učenja.
57. Kur'an, 57:3. Pogledajte *Kitáb-i-Íqán* 159-69. Cf, Otkrivenje 1:8, 21:6, 22:13; Jevrejima 13:8.
58. Jalálu'd-Dín Rúmí

59. 'Unutarnje tlo nestvarnosti' se izgleda odnosi na izvjesne metafizičke sufijске špekulacije.
60. Jalálu'd-Dín Rúmí. Ovo se vjerovatno odnosi na Bahá'u'lláh-ov još ne objavljeni položaj, koji je u to vrijeme trebao ostati skriven.
61. Kur'an 4:130.
62. Háfiz.
63. Arapska poslovice.
64. Hadíth.
65. Cf. Kur'an 50:22.
66. Mistična perzijska pjesma.
67. Ovo je titula dodijeljena Imam 'Ali-ju, nasljedniku Muhamedovom (vidite *Kitáb-i-Íqán* 153, 167-8). Titula je identifikacija sa statusom Vrhovnosti (vidite *Kitáb-i-Íqán* 178-9). Iako se Imam 'Ali u Bahá'i učenjima ne smatra Božjom Objavom, poput Muhameda, Isusa ili Bahá'u'lláh-a, ova titula mu može biti dodijeljena sa dva stanovišta: sa prvog stanovišta time što je On Muhamedov nasljednik, postaje Božji potkralj na zemlji (*Epistle to the Son of the Wolf* 118, 155) te da je tako postao odraz Božje vrhovnosti, i sa drugog stanovišta- time što je Imam 'Ali u potpunosti podvrgao svoju volju Božjoj volji. Bahá'u'lláh je izjavio da apsolutno potčinjavanje Božjoj oslikava značenje Vrhovnosti. 'Ovaj položaj je položaj na kome osoba umire za sebe i živi kroz Boga. Božanstvo, kad god da ga spomenem, ukazuje na Moju potpunu i apsolutnu skromnost' (*Epistle to the Son of the Wolf* 41). Vidite *Kitáb-i-Íqán* 180.
68. Imám 'Alí.
69. Luqmán je Arapima bio znani filozof za vrijeme Muhameda (vidite Kur'an, Sura Luqmán-ova: 'dodijeli smo mudrost Luqmán-u', Kur'an 31:12 "A mi smo Lukmanu mudrost darovali...").

- Pogledajte također *Mathnaví* Jalálu'd-Dín Rúmí-ja, Druga Knjiga.
70. Luqmán sinu pomoću zagonetke objašnjava da kao što neće moći izbjeći san, tako neće moći odagnati smrt- ali isto kao što se svako jutro nakon sna razbudi, tako će uživati u životu nakon smrti.
  71. Jalálu'd-Dín Rúmí.
  72. Doslovno: 'Jayhún, rijeka u Turkistán-u
  73. Kur'an 9:51.
  74. 'Onaj od Drevnih Dana' se odnosi na Boga, ili na Božjeg predstavnika u svijetu stvorenja. Cf. Dan. 7:9, 13, 22; *Kitáb-i-Íqán* 99 .
  75. Jalálu'd-Dín Rúmí.
  76. Kur'an 76:5.
  77. Riječi koje se pripisuju Muhamedu. Bahá'u'lláh istu temu razrađuje u *Kitáb-i-Íqán*-u (130-2).
  78. Kur'an 55:26-27.
  79. Kur'an 15:21.
  80. 'Grad', to jeste, Grad Božji. Pogledajte *Kitáb-i-Íqán* 199.
  81. Farídu'd-Dín 'Attár.
  82. Hadíth.
  83. Jalálu'd-Dín Rúmí.
  84. Panteizam, sufijska teza izvedena iz upute: 'Postoji samo Bog; On je u svemu, i sve je u Njemu.'
  85. Odnosi se na sklonost nekih sufija ka oslikavanju tri hijerarhijske faze u duhovnom životu tragaoca: 1. Religijski zakoni (*Shari'at*); 2. Duhovni put (*Taríqat*) na koji mistički tragalac kreće u potrazi za Istinitom, faza koja ponekad uključuje povlačenje i odvajanje od društva; 3. najdublja Istina (*Haqíqat*) koja je sufijima uvijek cilj putovanja. U ovom odlomku Bahá'u'lláh se protivi vjerovanju da tragalac može ikad dosegnuti položaj sa kojeg više ne treba poštivati religijske zakone. Zakon je

- neminovan za održavanje i očuvanje blagostanja i sklada unutar zajednice, pa se zato ne može ukinuti.
86. Kur'an 17:78-79. "Obavljaj propisane molitve kad sunce s polovine neba krene, pa do noćne tmine, i molitvu u zoru, jer molitvi u zoru mnogi prisustvuju i probdij dio noći u molitvi, - to je samo tvoja dužnost; Gospodar tvoj će ti na onom svijetu hvale dostojno mjesto darovati."
87. Kur'an 2:90.
88. Mistična perzijska pjesma.
89. Salám, znači 'Mir', poput hebrejskog 'Shalom-a'.
90. Arapska poslovice.
91. Pet slova perzijske abecede koja tvore riječ 'Gunjishk' su *G*, *N*, *J*, *Sh* i *K*, to jeste: *Gáf*, *Nún*, *Jím*, *Shín* i *Káf*. Metoda interpretacije koji Bahá'u'lláh koristi je pomalo neobična, ali je na određeni način slična već postojećim pristupima poput drevne upotrebe geometrije, gdje se skrivena ezoterična značenja Spisa dobijaju putem zbrajanja numeroloških vrijednosti riječi. Mada ih i sam Bahá'u'lláh ponekad koristi, ovim metodama se ne pridaje važnost u Njegovim učenjima. On također odbija ideju o ustupanju prednosti ezoteričnim interpretacijama nad doslovnim značenjem objavljenih zakona. Ovaj primjer, povodom Shaykh Muhyí'd-Dín-ovog komentara o značaju ptice 'Gunjishk', vjerovatno se odnosi na vrapca spomenutog u 'Attár-evoj *Conference of the Birds*. Bahá'u'lláh koristi sličan, ali mnogo slobodniji interpretacijski pristup. Kao što samo štivo na to ukazuje, Muhyí'd-Dín je svojom interpretacijom pokazao vrsnu utemeljenost u misticizmu. Čini se da je Bahá'u'lláh-ova interpretacija namjerno pojednostavljena kako bi se vidjelo da se bez oslanjanja na komplikovane hermeneutičke

SEDAM DOLINA

formule, vrata koja vode ka Bogu mogu vidjeti u onome što nalikuje na običnog vrapca. Svako slovo je povezano sa glavnim članom bitnim za život vjere. Metod interpretacije je važan kao i sama interpretacija. Oboje naglašavaju cilj *Sedam Dolina*, a to je: Bog daje učenja 'do kraja' kako 'niko ne bi mislio ni o čemu sem o tome kako da ugleda Boga.'

92. Ovaj i naredni citati su iz učenja Islama.
93. Odnosi se na Bahá'u'lláh-a. Cf. *Kitáb-i-Íqán* 78, 175, 257.